

**Askerlerin zat işlerine taallük eden dâvalarından, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında bahsedilen çeşitli ödemelerden mütevellit dâvaların rüyet yetkisinin yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Geçici Komisyon raporu (3/381)**

T. C.

*Başbakanlık*

*Muamelât Genel Müdürlüğü*

*Tetkik Müdürlüğü*

*Sayı : 77/1974, 6/1875*

2 . VII . 1952

**Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına**

Askerlerin zat işlerine taallük eden dâvalarından, 5434 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında bahsedilen çeşitli ödemelerden mütevellit dâvaların rüyet yetkisinin yorum yoluyla halledilmesi hakkındaki Maliye Bakanlığının 17 VIII . 1951, 25 . XII . 1951 tarihli ve 115607 - 405/10440, 115607 - 165/15458 sayılı ve Millî Savunma Bakanlığının 26 . X . 1951 tarihli ve 16/1254 sayılı yazılarının suretleri ilişik olarak sunulmuştur.

Konunun yorumlanması Bakanlar Kurulunun 15 . VI . 1952 tarihli toplantısında kararlaştırılmış olduğundan gereğinin yapılmasına müsaadelerini saygılarımla arz ve rica ederim.

**Başbakan**

**A. Menderes**

T. C.

*Maliye Bakanlığı*

*Bütçe ve M. K. Müdürlüğü Ş. 4*

*Saya: 113607-405-10440*

17 . VIII . 1951

**Başbakanlık Yüksek Makamına**

Askerlerin Zat İşlerine taallük eden dâvaların tetkik ve muhakeme usulü hakkındaki 3410 numaralı Kanunun birinci maddesiyle askerî şahısların zat işlerine taallük eden ve idare yoluyla aleyhine müracaat imkânı kalmamış olan kararlar ve muameleler hakkındaki dâvaların bu kanun hükmüne göre Askerî Yargıtayda görülmesi ve karara bağlanması kabul edilmiştir.

Bilâhâra T . I . 1950 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı hakkındaki 5434 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinde ise:

a) Yönetim Kurulunun 8 nci madde gereğince Maliye Bakanlığının tasvibine arzedilecek kararların birer örneği 15 gün içinde Maliye Bakanlığına gönderilir. Bakanlıkça kanun ve tüzük hükümlerine uygun görülmiyen kararların gerekçesi bildirilerek düzeltilmesi istenebilir. Yönetim Kurulu isteği yerinde görürse kararını düzeltir. Aksi halde karşılık mütalâası ile birlikte Bakanlığa sunar. Bakanlık görüşünde ısrar ederse Yönetim Kurulu kararını düzeltir.

b) Yönetim Kurulunun 8 nci maddenin (Ç) fıkrasında yazılı konularla ilgili kararlarının birer örneği 15 gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir ve birer örneği de ilgililere tebliğ olunur. İlgililer bunlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Maliye Bakanlığına yazı ile iti-

razda bulunabilirler. Bakanlıkça aynı müddet içinde karar alınarak sandığa ve genel hükümlere göre ilgililere tebliğ olunur.

Bakanlıkça ilgililerin itirazı yerinde görülür ve Yönetim Kurulunca da bu karara uyulursa muamele ona göre düzeltilir. İtirazları reddedilir. Veya Yönetim Kurulunca Bakanlığın kararına uyulmazsa ilgililer 21 . XII : 1938 tarihli ve 3546 sayılı Kanun hükümleri dairesinde sandık aleyhine dâva açabilirler.

Maliye Bakanlığı kendisine gönderilen bu kararlardan kanun ve tüzük hükümlerine uygun görmediklerinin düzeltilmesini 30 gün içinde gerekçesi ile birlikte re'sen de sandıktan isteyebilirler. Yönetim Kurulu bu bildirimle uyararak kararını **deği**ştirirse bundan zarar gören ilgili, keyfiyetin yazı ile kendisine bildirilmesi üzerine, yukarıki şekilde Danıştayda dâva açabilir. Bakanlığın bildirimini üzerine Yönetim Kurulu kararını **düzel**tmezse bu kararı dosyası ile birlikte Bakanlığa yollar. Bakanlık görüşünde ısrar ederse dosyayı mütalâasını bildirmek üzere Danıştaya gönderir ve Danıştayca verilecek mütalâaya göre muamele yapılır.

Bu muameleden zarar gören ilgili, keyfiyetin yazı ile kendisine bildirilmesi üzerine yukarıki şekilde Danıştaya dâva açabilir...» denilmek suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı işti- rakçi ve tevdiatçılarına Sandık Yönetim Kurulunun sözü edilen kanunun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında bahsedilen aylık, toptan ödeme, keseneklerin geri verilmesi, harb mâlûllüğü zammı,, ikramiye verilmesi gibi kararları sebebiyle 3546 numaralı (Devlet Şûrası) Kanunu hükümleri dâ- hilinde Danıştayda dâva açma hakkı tanınmış ve bu suretle 3410 numaralı Kanunun yukarıda mevzu bahis 1 nci maddesi hükmüne bir istisna kabul edilmiştir.

Şu hale göre askerlerin zatişlerine taallük eden dâvalarından 5434 numaralı Kanunun 8 nci maddesinin(Ç) fıkrasında bahsedilen çeşitli ödemelerden mütevellit dâvaların rüyet yetkisi mutlak olarak Danıştaya verilmiş bulunmaktadır.

Binaenaleyh 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1 . I . 1950 tarihinden itibaren askerle- rin sözü edilen mevzularla ilgili dâvalarını bakmıya Askerî Yargıtayın yetkisi kalmamıştır.

Hal böyle iken bâzı askerlikten emekliye ayrılmış bulunanlar tarafından bu mevzularla ilgi- li dâvaların Askerî Yargıtayda ikame edildiği ve Askerî Yargıtayca da (Emekli Sandığınca ya- pılan savunmalarda ileri sürülen yetkisizlik iddiaları nazarı itibara alınmıyarak) 5434 numaralı Kanunda 3410 numaralı Kanunun 1 nci maddesinin kaldırıldığına dair bir kayıt mevcut olmadı- ğından bahsile bu dâvaların rüyet edilerek karara bağlandığı ve bu mevzuda yapılan karar düzel- tilmesi taleplerinin de reddolunduğu görülmektedir.

Aynı mahiyetteki dâvalara birbirinden ayrı iki kaza mercii tarafından bakılması aynı mevzu- larda birbirine avkırı içtihatlar tevhit etmesi bakımından da mahzurlu bulunmaktadır.

Yukarıda etraflıca arzedildiği üzere 5434 numaralı Kanunun 9 neu maddesi, Türkiye Cum- huriyeti Emekli Sandığı Yönetim Kurulunun, kanunun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında yazılı ko- nularla ilgili kararları aleyhine munhasıran Danıştayda dâva açılması hususunda sarih bir hü- küm ihtiva etmekte ve bu hususta askerî şahıslar için hiçbir istisna yapılmamış bulunmakta oldu- ğundan iş yorum mevzuu da görülmemektedir.

Keyfiyeti yüksek ıttıllarına arz ve bu mahzurun izalesine müsaadelerini saygılarımla rica ede- rim.

Maliye Bakanı Y.

Millî Savunma Bakanlığının 26 . X . 1951 tarihli ve kanun şubesi 16/1254 sayılı yazısı suretidir.

**Başbakanlığa**

24 . VIII . 1951 tarih ve Mu . U . Md . Tetkik Md . 77/1974/6 - 2816 sayılı yazıları karşılığıdır .

Askerlerin zat işlerine taallük eden dâvalarından, 5434 sayılı Kanununun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında bahsedilen çeşitli ödemelerden mütevellit dâvaların rüyet yetkişi Danıştaya verilmiş olduğundan Askerî Yargıtay'ın bu gibi dâvalara bakmaması icabedeceği hakkındaki Maliye Bakanlığının yazıları incelendi :

Filhakika 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında yazılı kanunlarla ilgili olarak idarece ittihaz edilen kararlar hakkında, 3546 sayılı Kanun hükümleri dairesinde ilgililerin sandık aleyhine Danıştaya dâva açabilecekleri 5434 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinde sarıh bir surette tesbit edilmiştir . Kanundaki ilgililer tâbirine askerî şahısların da dâhil bulunduğuna göre, 3410 sayılı Kanunun 1 nci maddesi hükmüne bir istisna teşkil etmek üzere, askerî şahısların bu mevzuda açacakları dâvaların rüyet mahallinin Danıştay olması ve 3410 sayılı Kanunun 1 nci maddesi ahkâmının, 5434 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasına giren mevzu haricindeki hallere munhasır kalması icabeder . Bu itibarla Maliye Bakanlığının bu husustaki mütalâaları yerinde görülmüştür . Ancak mahkemelerden verilen kararlar, Anayasanın 54 ncü maddesi teminatı altında bulunduğuna göre içtihadını değiştirmek için Askerî Yargıtaya emir verilemeyeceği tabii bulunmakla tensip buyurulduğu takdirde işin yorum yoluyla halline müsaadelerini saygı ile arz ederim .

**T . C .**

**Maliye Bakanlığı**

**Bütçe ve Malî Kontrol Genel Md .**

**Şb . : 4 115607 - 165,15458**

25 . 12 . 1951

**Başbakanlık Yüksek Makamına**

13 . 11 . 1951 günlü ve Muamelât Genel Müdürlüğü ifadesiyle alınan 77 - 1974/6 - 339 sayılı yazınız karşılığıdır :

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 9 ncu maddesinin «b» fıkrasında (Yönetim Kurulunun 8 nci maddesinin Ç fıkrasında yazılı konularla ilgili kararlarının birer örneği 15 gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir ve birer örneği de ilgililere tebliğ olunur . İlgililer bunlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Maliye Bakanlığına yazı ile itirazda bulunabilirler; Bakanlıkça aynı müddet içinde karar alınarak sandığa ve genel hükümlere göre ilgililere tebliğ olunur . Bakanlıkça ilgililerin itirazı verinde görülür ve Yönetim Kurulunca bu karara uyulursa muamele ona göre düzeltilir . İtirazları reddedilir veya Yönetim Kurulunca Bakanlığın kararına uyulmazsa ilgililer 21 . 12 . 1938 tarihli ve 3546 sayılı Kanun hükümleri dairesinde sandık aleyhine dâva açabilirler . Maliye Bakanlığı kendisine gönderilen bu kararlardan kanun ve tüzük hükümlerine uygun görmediklerinin düzeltilmesini 30 gün içinde gerekçesi ile birlikte re'sen de sandıktan isteyebilir . Yönetim Kurulu bu bildirimle uyarak kararı değiştirirse bundan zarar gören ilgili keyfiyetin yazı ile kendisine bildirilmesi üzerine, yukarıki şekilde Danıştayda dâva açabilir .) Denilmek suretiyle sandık Yönetim Kurulunun, aylık toptan ödeme, keseneklerin geri çevrilmesi, harb mâlullüğü zammı, ikramiye verilmesi gibi konularla ilgili kararları aleyhine iştirakçi ve tevdiatçıların 3546 sayılı Kanun hükümleri dairesinde Danıştayda dâva açabilecekleri açıklanmış bulunmaktadır . Gerçi askerî şahısların zatişlerine taallük eden davalarının, 3410 sayılı Kanunun birinci maddesi gereğince Askerî Yargıtayda görülmesi ve karara bağlanması kabul edilmiş ise de; bunların emekli durumuna girdikten sonra ve yahut vefatları halinde dul ve yetimlerinin emeklilikle ilgili işlerden dolayı Emekli Sandığı Kanununun yukarıda bahsi geçen 9 ncu maddesinin «b» fıkrası

hükmü gereğince diğer emekli dul ve yetimler gibi ancak Danıştayda dava açmaları mümkün bulunmaktadır.

Bu itibarla emekliye ayrılan askerî şahısların, Emekli Sandığı Kanununun 9 ncu maddesinin «b» fıkrası hilâfına Askerî Yargıtayda açtıkları dâvaların rüyet edilmemesi lâzımgeldiği halde bu suretle açılan davaların kabul ve karara bağlandığı görülmektedir.

Bu durum karşısında keyfiyetin Millî Savunma Bakanlığınca da talebedildiği üzere yorum yoluyla halledilmesine müsaadelerini saygı ile arz ederim.

Maliye Bakanı

### Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.

Geçici Komisyon

Esas No. 3/381

Karar No. 2

22 . XII . 1952

### Yüksek Başkanlığa

Askerlerin zatişlerine taallük eden dâvalardan, 5434 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin (Ç) fıkrasında bahsedilen çeşitli ödemelerden mütevellit dâvaların rüyet yetkisinin yorum yolu ile halledilememesi hakkındaki Maliye Bakanlığının 17 . VIII . 1951 ve 25 . XII . 1951 gün ve 115607/405/10440 ve 115607 - 165/1545 sayılı ve Millî Savunma Bakanlığının 26 . X . 1951 tarih ve 16/1254 sayılı yazılarının suretleri ile Emekli Sandığı Kanunu gereğince mâlûliyet halinin tâyinine esas hükümlerin halli merciinin Danıştay veya Askerî Şahısar hakkında Askerî Yargıtayın vazifesi dâhilinde olup olmadığının tefsiri Bakanlar Kurulu kararına uyularak Başbakanlığın 2 . VII . 1952 gün ve 77/1974 tarihli tezkeresiyle talep edilmiş ve keyfiyet Yüksek Meclisin 12 . XI . 1952 gün ve 77/1974 tarihli tezkeresiyle talep edilmiş ve keyfiyet Yüksek Meclisin 12 . XI . 1952 toplantısında keyfiyetin Geçici Komisyonunda tetkikine karar verilmiş bulunmakla, teşkil edilen komisyonumuzca ilgili Hükümet temsilcileri huzurunda keyfiyet incelendi :

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 8 nci maddesi; Sandık Yönetim Kurulunun vazifelerini ve Ç fıkrasıyla de bu vazifelerden (Aylık, toptan ödeme, keseneklerin geri verilmesi, harb mâlûliyeti zammı, ikramiye gibi bu kanun gereğince yapılacak çeşitli ödemelere ilişik olarak Genel Müdürlükçe hazırlanacak tahakkuk ve aylık bağlama ka-

ğıtlarını ve bağlamalarda bu kanun gereğince yapılacak düzeltme, kaldırma, azaltmalarla bu kanunun 77 nci maddesinin A ve B fıkralarında yazılı haller için Genel Müdürlükçe yapılacak teklifleri inceliyerek karara bağlamak) işlerini tatat etmekle mâlûliyet halinde dahi incelenecek hususların sandık yönetim kurulu vazifelerinden saymaştır.

Aynı kanunun 9 ncu maddesi ise 8 nci maddenin Ç fıkrasındaki hususata karşı gerek Maliye Bakanlığının ve gerek itiraz eden şahısların itirazlarının kabul edilmemesi halinde; Danıştaya dava açmak hakkını açıkça kabul eylemiştir.

3410 sayılı Kanun; askerlerin zatişlerine taallük eden dâvaların tetkik ve muhakeme usulü hakkındaki kaideleri hüküm altına almış ise de; 5434 sayılı Kanun askerî şahısların tekaütlük işlerini de sinesine almış ve 7 nci maddede teşkil edilen Sandık Sağlık Kuruluna A fıkrası ile Millî Savunma Bakanlığınca, ordu kadrosunda tâyin olunacak bir uzman subay hekimi almak suretiyle Sandık Kurulunu teşkil etmekte, askerî şahısların muayenelerinde askerî mütalâa ve mülâhazaların göz önüne alınması maksadını gütmüştür.

5434 sayılı Kanunun 40 nci maddesi Ç fıkrası ile; asteğmenden mareşal ve büyük amirala ve gedikli unvanı altındaki her dereceyi tatat etmek suretiyle askerî rütbe ve dereceleri tasrih ve 44 ncu maddede mâlûllük ve 55 nci maddede vazife mâlûllüğü ve 64 ncu maddede harb mâlûllüğü şekil ve nispetlerini tâyin ve tesbit ey-

lemek suretiyle Emekli Sandığı Kanununun askerî şahıslara da râci olmak şartıyla tatbikını küll olarak kabul eylemiştir.

Askerî şahıslara da tatbiki zaruri olan bu kanunun 9 neu maddesindeki itiraz şekil, zaman ve mercilerinden askerî şahısları istisna eden bir hüküm bulunmadığına göre; Emekli Sandığı Kanununun tatbikından mütevellit itirazların ademikabulü halinde zarar görenin asker olmasından bahsile 3410 sayılı Kanunu ileri sürerek Askerî Yargıtayda dâva açmak hakkını tanımak 5434 sayılı Kanunun 9 neu maddesindeki mutlak hükümler hilâfına askerî şahıslar için kanunda bulunmayan istisnai bir hakkı tanımak gibi kanunsuzluk yaratır.

Netice: 5434 sayılı Kanunun 9 neu maddesi; (emeklilik hakkındaki itirazların merci, şekil ve zamanını tâyin ve muhalif kararlara karşı zarar

gördüklerini iddia eden bilûmum şahısların Danıştaya dâva açmak hakkını açıkça tasrih etmiş ve askerî şahısları istisna eden bir hüküm kabul etmemiş olmakla Emekli Sandığı Kanunu gereğince mâlûliyet halinin tâyinine esas olan hükümlerin de halli merciinin Devlet Şûrası bulunduğu ve bu sebeplerden açık bulunan kanuni hükümler karşısında tefsîre mahal olmadığına mevcudun ittifakiyle karar verildi.

Keyfiyetin Yüksek Meclisin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon

Başkanı

Kütahya

B. Besin

Hatay

C. S. Siren

Sözcü

Kastamonu

H. Tosunoğlu

Samsun

H. Uzer

Kütahya

M. Alkin

